

AGNIESZKA ANNA ŚWIĆ

- ▶ Uniwersytet w Białymstoku
- ▶ e-mail: as83576@student.uwb.edu.pl
- ▶ ORCID: 0009-0003-1924-7679

ALEKSANDRA SIDOROWICZ

- ▶ Uniwersytet w Białymstoku
- ▶ e-mail: as83518@student.uwb.edu.pl
- ▶ ORCID: 0009-0001-1877-742X

PROBLEM PRZEMOCY DOMOWEJ W PERSPEKTYWIE IZOLACJI PANDEMICZNEJ

1. Wstęp

Celem niniejszej pracy jest ukazanie wpływu globalnej pandemii COVID-19 na nasilenie występowania zjawiska przemocy domowej w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem uwarunkowań płciowych, a także zaprezentowanie narzędzi prawnych sprawujących funkcję prewencyjną i ochronną wobec ofiar w rodzinach dysfunkcyjnych, przy wykorzystaniu metody analizy źródeł oraz na gruncie analizy socjologicznej. Analiza zostanie poparta oficjalnymi statystykami policji z okresu od marca 2020 roku do maja 2022 roku, dotyczącymi „Niebieskiej Karty”, z uwzględnieniem węższego zakresu możliwości interwencyjnych w tego rodzaju przypadkach, a także pogorszonego stanu psychicznego ofiar przebywających w izolacji ze sprawcami przemocy domowej.

Do metodologii, z których korzystano podczas przeprowadzania analiz zawartych w niniejszej pracy, należą: analiza tekstów prawnych, orzecznictwa, literatury przedmiotu oraz danych statystycznych.

Okres ostatnich trzech lat, w którym odnaleźć się musiało zglobalizowane społeczeństwo, przyzwyczajone do aktywnego, prowadzonego na wielu płaszczy-

znach życia, okazał się realną próbą diagnozy stanu zdrowia zarówno fizycznego, jak i psychicznego osób w każdej kategorii wiekowej. Czasy pandemii COVID-19 przyniosły przeciwstawienie globalnemu zjawisku dynamizacji społecznej, bowiem:

w ostatnich latach można było dostrzec szczególną intensyfikację debaty na temat przyspieszenia i niedostatku czasu, odczucie, że historia, kultura, społeczeństwo, a nawet „czas sam w sobie” w dziwny sposób przyspieszają, absolutnie nie jest niczym nowym; wydaje się ono natomiast cechą konstytutywną nowoczesności jako jakiej (Rosa, Chabrajska 2020).

Rezultatem pogłębiającego się stanu zagrożenia epidemiologicznego stała się izolacja społeczna, funkcjonująca pod postacią przymusowej kwarantanny dotyczącej osób zarażonych wirusem Sars-CoV-2, domowników zakażonego oraz osób wjeżdżających na teren Rzeczypospolitej Polskiej. Obowiązek izolacji społecznej został zniesiony 28 marca 2022 roku, o czym poinformował Minister Zdrowia Adam Niedzielski podczas porannej konferencji prasowej w dniu 24 marca 2022 roku (Dz.U. z 2022 r., poz. 354). Dodatkowo był to także ostatni dzień, w którym obowiązywał nakaz noszenia maseczek. Ograniczenia wprowadzane w marcu 2020 roku stanowiły poważne naruszenia legislacyjne, wkraczające w materię konstytucyjnych praw i wolności jednostki. Potwierdził to ówczesny Rzecznik Praw Obywatelskich Adam Bodnar wskazując, że:

rozporządzenia, wydawane w stanie zagrożenia epidemicznego oraz w stanie epidemii, w rażący sposób naruszają takie podstawowe prawa jednostki jak wolność osobista, wolność poruszania się, wolność uzewnętrzniania religii, wolność zgromadzeń, autonomia informacyjna jednostki, wolność działalności gospodarczej (Starzewski 2020).

Jednak w ciągu dwóch lat trwania tego ekstraordynaryjnego czasu społeczeństwo zmieniało się intensywnie, zarówno pod względem medycznym, jak i prawnym. Od czasu wprowadzenia pierwszych obostrzeń aż do zniesienia lockdownu, a więc przez niewiele ponad 24 miesiące, wielu domowników zmuszonych było pozostawać ze sobą w bliskim kontakcie, bez możliwości opuszczania miejsca zamieszkania. Przyczyniło się to do powstania równoległej plagi – pandemii przemocy domowej jako zjawiska społecznego szczególnej kategorii. Z punktu widzenia kryminologii istotny jest również fakt, iż zjawisko represji systematycznie rosło, proporcjonalnie do wzrostu czasu spędzonego w gronie rodzinnym, a wyraźnym przykładem potwierdzającym tę regułę jest wzrost przemocy nasilonej w okre-

sie ferii świątecznych, gdy sprawcy mają możliwość kontrolowania życia swoich ofiar. Dodatkowym katalizatorem tego problemu są negatywne odczucia w postaci stresu, niepewności, a także poczucie zagrożenia towarzyszące ludziom w obliczu powszechnej epidemii choroby zakaźnej. Stan obniżonej kondycji psychicznej potwierdzają światowe badania, dowodzące, iż:

skala przemocy domowej (która najczęściej i tak jest niedoszacowana) rośnie w społeczeństwach doświadczających częściej sytuacji kryzysowych, w tym także klęsk żywiołowych. Nowozelandzka policja po trzęsieniu ziemi w Canterbury w 2010 r. zanotowała wzrost zgłoszonych przypadków przemocy domowej o ponad 50 procent. (Centrum Praw Kobiet, 2020).

2. Definiowanie pojęcia przemocy domowej

Pojęcie przemocy domowej jest znacznie szersze od pojęcia agresji w rodzinie, objawia się ponadto w wielu zróżnicowanych formach. Problematyka narastania przemocy doświadczanej przez ofiary w okresie pandemii COVID-19 ukazała pewne niedociągnięcia legislacyjne związane z tym zjawiskiem. Efektem wzrostu świadomości w sferze eskalacji przemocy jest projekt nowelizacji prawa ustawą z dnia 9 marca 2023 roku o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 535). Fundamentalnym *novum* jest przeobrażenie pojęcia „przemocy w rodzinie” w „przemoc domową” w związku z rozszerzeniem kręgu adresatów mającym na celu dopełnienie systemu ochrony osób pokrzywdzonych. Oprócz jednostek pozostających w formalnych związkach, prewencyjnymi działaniami zostaną objęci także byli małżonkowie, jak również ta część społeczeństwa, która pozostaje w prawnie indyferentnej relacji. Ochroną objęte zostaną ponadto dzieci będące świadkami przemocy domowej, co uzasadnione jest niekorzystnymi konsekwencjami na podłożu rozwoju emocjonalnego i szeroko pojętego dobra małoletnich. Wynika to z tego, iż dziecko uwikłane w relacje przemocowe jest szczególnie narażone na negatywne konsekwencje wynikające z bycia świadkiem agresji bądź bezpośrednią jej ofiarą. Od wielu lat poszukuje się metod przeciwdziałania temu zjawisku, którego ujawnienie jest znacznie utrudnione. Najmłodsi często nie są świadomi, iż pewne zachowania pomimo iż są tolerowane w otaczającym ich środowisku, są niezgodne z obowiązującym prawem zarówno krajowym jak i międzynarodowym.

Szczególną uwagę należy zwrócić na występowanie różnorodnych aktów przemocy, która często kojarzona jest jedynie z jej odzwierciedleniem w sferze fizyczności jako naruszenie nietykalności cielesnej, *ergo* intencjonalnego zachowania powodującego uszkodzenie ciała, bądź niosącego takie ryzyko, w tym między innymi: uderzenie w twarz, odepchnięcie, zadawanie ciosów na korpus ciała, krępowanie ruchów, duszenie. Ten populistyczny pogląd stygmatyzuje oraz drastycznie zawęża istotę wspomnianej patologii społecznej. Przemocą *sensu largo* jest intencjonalne działanie lub zaniechanie działania jednej osoby wobec drugiej, która wykorzystując przewagę sił, narusza prawa i dobra osobiste jednostki, powodując szkody. Zachowania te nie zamykają się więc wyłącznie w płaszczyźnie percepcyjnej. Na podstawie powyższej definicji można wyszczególnić typ przemocy psychicznej, której istotne *clou* stanowi naruszenie godności osobistej człowieka. Ten typ jest najczęstszą formą przemocy, a jednocześnie najtrudniejszą do wyegzekwowania w materii dowodowej. Składające się na nią działania to w szczególności: bezpodstawną krytyka, wyzwiska, obraźliwe komentarze, odczytywanie prywatnej korespondencji i jej ujawnianie, lekceważenie oraz stosowanie gróźb.

Stosunkowo nową postacią tyranii jest przemoc ekonomiczna. Impulsem pozwalającym na dostrzeżenie potrzeby wyodrębnienia dysonansu związanego z naruszeniem własności jest wzrost jakości życia spowodowany makroewolucją społeczeństw. Charakteryzuje się ona celową ingerencją w prawo własności, w tym także pozbawianiem środków lub stwarzaniem takich warunków, w których nie są zaspokajane podstawowe potrzeby. Realizuje się to poprzez niszczenie cudzej rzeczy, włamanie do zamkniętego, osobistego pomieszczenia, zaciąganie pożyczek „na wspólne” konto w przypadku małżonków, którzy nie podpisali umowy majątkowej małżeńskiej w formie aktu notarialnego, świadczącej o rozdzieleniu majątku, sprzedawanie wspólnych rzeczy należących do dorobku małżeńskiego bez uprzedniego uzgodnienia, zmuszanie do spłacania cudzych pożyczek i długów. Pewną subkategorią przemocy ekonomicznej jest ponadto naruszenie obowiązku do opieki ze strony osób bliskich, przejawiające się brakiem zapewniania środków na utrzymanie, uniemożliwianie dostępu do miejsc zaspokojenia podstawowych potrzeb, a w tym pozbawienie możliwości wstępu do pomieszczeń w lokalu własnościowym, brak wsparcia w trudnej sytuacji życiowej, w tym w ciężkiej, nieuleczalnej chorobie.

3. Uwarunkowania płciowe ofiar przemocy domowej

Należy podkreślić, iż katalog zachowań przemocowych nie jest zbiorem taksonomicznym, a zatem wskazana behawiorystka ma charakter jedynie przykładowy, jej enumeratywne wyszczególnienie nie jest możliwe ze względu na wykazaną wielowarstwowość pojęcia przemocy. Wyraźnie wskazuje na to międzynarodowy akt ratyfikowany przez Polskę w 2015 roku, Konwencja Stambulska przyjęta w 2011 roku w Turcji *sicut in nomine*. Nakłada ona na państwa-strony traktatu obowiązki promowania oraz skutecznej ochrony prawa do życia wolnego od przemocy. Konwencja szczególnie naciska kładzie na represje skierowane przeciwko kobietom, o czym świadczy już sam jej tytuł: Konwencja o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Zostały podkreślone tu dwa zjawiska, odpowiednio przemocy wobec płci żeńskiej i przemocy domowej. Nie każda przemoc domowa jest przemocą wobec kobiet, *a contrario* nie każda przemoc wobec kobiet jest przemocą domową. W artykule 2. tegoż traktatu postawiona zostaje jednoznaczna teza, iż „niniejsza konwencja ma zastosowanie do wszystkich form przemocy wobec kobiet, w tym przemocy domowej, która dotyka kobiety w nieproporcjonalnie większym stopniu” (Dz.U. z 2015 r. poz. 961). Stanowisko Rady Europy potwierdzają statystyki, na przykład w Polsce „ofiarami przemocy w rodzinie są najczęściej kobiety (58%) oraz dzieci do lat 13 (24%). Natomiast sprawcami przemocy są głównie mężczyźni (96%), będący często pod wpływem alkoholu” (Niebieska Linia). Wynikać to może z patriarchalnego podziału ról społecznych, który wciąż funkcjonuje w XXI wieku. Kobiety wyraźnie dostrzegają problem nasilenia się przemocy wynikającej z płci, co potwierdza Sondaż Flash Eurobarometr zrealizowany przez firmę IPSOS w okresie od 25 stycznia do 3 lutego 2022 roku w 27 państwach Unii, w ramach którego przeprowadzono ogółem 26 741 wywiadów. „Trzy czwarte kobiet (77%) w Unii uważa, że pandemia COVID-19 spowodowała nasilenie się przemocy fizycznej i psychicznej wobec nich. W prawie wszystkich państwach (z wyjątkiem Finlandii i Węgier) uważa tak ponad 50% kobiet, przy czym najwyższy odsetek odnotowano w Grecji (93%) i w Portugalii (90%)” (Parlament Europejski 2022). Co druga kobieta w Europie odczuła w sposób mniej lub bardziej dotkliwy negatywne skutki pandemicznej izolacji. Zostały one zamknięte w domach ze swoimi oprawcami, stając się przedmiotem całodobowej inwigilacji przez mężczyzn. Uwagę zwracał na to także Przewodniczący Komisji Praw Kobiet Robert Biedroń: „pandemia COVID-19

w nieproporcjonalnie dużym stopniu dotknęła kobiety i dziewczęta na niezliczone sposoby. Począwszy od nasilenia przemocy ze względu na płeć, po zwiększone obciążenie opieką, od wpływu ekonomicznego na sektory nieproporcjonalnie licznie obsadzone przez kobiety, po niepewność umów o pracę”.

4. Przemoc domowa przed i po pandemii

Drastyczne statystyki nie pozostawały niezauważone także przez instytucje państwowe jeszcze przed okresem pandemii, kiedy szereg podejmowanych akcji miał przyczynić się do zniwelowania lub zmniejszenia tego problemu. Przykładem podstawowej, najpowszechniejszej pomocy ze strony instytucji państwowych jawi się wprowadzona w 1998 roku procedura Niebieskiej Karty. Obejmuje ona między innymi: informowanie osoby pokrzywdzonej przemocą o przysługujących jej formach pomocy, diagnozowanie sytuacji w rodzinie, a także motywowanie sprawcy do zaprzestania stosowania przemocy. Dzięki statystykom prowadzonym przez Komendę Główną Policji możliwe jest śledzenie liczby wypełnianych formularzy, które w pewnym, niestety bliżej niesprecyzowanym stopniu, oddają nasilenie problemu przemocy domowej. Trudne, a czasem po prostu niemożliwe bowiem bywa wykrycie tego zjawiska, czego przyczyną są bliskie relacje łączące ofiarę ze sprawcą, obawa przed pogorszeniem sytuacji życiowej oraz częste przekonanie osoby pokrzywdzonej o niewielkiej wadze czynu. „Według danych statystycznych Komendy Głównej Policji w I kwartale 2020 r. policjanci wypełnili 17 077 formularzy »Niebieska Karta – A«, co stanowi spadek w odniesieniu do I kwartału 2019 r. o 1404 formularze (w I kwartale 2019 r. wypełniono ich 18 481). Odnotowano również spadek liczby formularzy dotyczących kolejnych przypadków przemocy domowej w trakcie trwającej procedury” (Pajdała 2020). Tendencja ta nie odwróciła się do końca 2020 roku – „o ile w 2019 roku wypełniono 74 313 formularzy »Niebieska Karta – A«, o tyle w 2020 roku było ich 72 601” (Policja 2020). Przedstawione dane statystyczne skłaniają do formułowania optymistycznych wniosków potwierdzających skuteczność działań prewencyjnych policji. Jednakże wnioski te wydają się błędne. Podczas pandemii COVID-19, w wyniku specyficznego funkcjonowania instytucji publicznych, możliwości działania petentów zostały znacznie ograniczone. Przyczyn niższej odnotowalności przestępstw można dopatrywać również w poczuciu strachu ofiary przed szykaną, która mogłaby nastąpić

po poinformowaniu sprawcy o wszczęciu sformalizowanej procedury. Odwet wydaje się nieuchronnym skutkiem, albowiem obie strony sporu pozostają wspólnie w izolacji, sprawca posiada więc nieograniczone pole działania.

Istotną rolę w karkołomnej procedurze wykrywania tych zjawisk odgrywają psychiczne odczucia ofiary żyjącej w dysfunkcyjnej rodzinie, a także presja zachowania pozorów „idealnej rodziny” ze strony środowiska. Wspominał o tym w swojej wypowiedzi rzecznik KGP, inspektor Mariusz Ciarka: „Prosimy (...), aby sąsiedzi i inne osoby, które mają wiedzę o takich sytuacjach zgłaszały je nam. Zdajemy sobie sprawę, że przemoc w rodzinie niejednokrotnie ukryta jest w czterech ścianach. Wiedza o takich sytuacjach pozwoli nam działać”. Nie jest to nowa sytuacja, idealnie do tego ponadczasowego problemu dobrego wizerunku społecznego przystaje cytat pochodzący z dwudziestowiecznej tragifarsy *Moralność Pani Dulskiej*: „Na to mamy cztery ściany i sufit, aby brudy swoje prać w domu i aby nikt o nich nie wiedział. Rozwłóczyć je po świecie to ani moralne, ani uczciwe” (Zapolska 1907). Tak więc w celu zachowania „dobrego imienia” rodziny ofiary nie chcą informować instytucji państwowych o zjawiskach patologicznych.

Intensyfikację problemu przemocy domowej już w czerwcu 2020 roku dostrzegł Sekretarz generalny ONZ Antonio Guterres, który powołując się na dane ONZ zaznaczył, że „wystarczą jedynie trzy miesiące kwarantanny, aby na świecie przybyło aż 15 mln nowych przypadków przemocy uwarunkowanej płcią” (Szolucha, Pawłowska 2021). Osoby poszkodowane, jeżeli decydowały się już na zgłoszenie się po pomoc, czyniły to w drodze bliższej koncyliacyjnej, unikając otwierania drogi sądowej. „Rozgrzane linie” telefonów zaufania dzieci i młodzieży potwierdzają niesformalizowany sposób reakcji ofiar. „Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, od 1 marca br. prowadząca całodobowy Telefon Zaufania dla dzieci i młodzieży (...), odnotowała w marcu największą od 11 lat liczbę interwencji. Było ich dwa razy więcej niż w poprzednich miesiącach” (Pajdała 2020).

5. Polskie ustawodawstwo wobec problemu przemocy domowej

Stosowanie przemocy jest istotnym naruszeniem prawa wolności gwarantowanego przez Konstytucję. W polskim porządku prawnym fundamentem ochrony przed zjawiskiem przemocy jest art. 18 ustawy zasadniczej, który stanowi, iż „małżeństwo jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo

znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej”. Zasada wyrażona w zacytowanym artykule wskazuje na realizację wartości konstytucyjnych, a więc nakłada obowiązek podejmowania działań służących zapobieganiu wszelkim nieprawidłowościom godzącym w wymienione podmioty w odniesieniu do organów władzy publicznej funkcjonujących w państwie prawa. Na tej podstawie w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym rozwijane są kwestie praw oraz obowiązków przysługujących małżonkom, zakres ich władzy rodzicielskiej w przypadku posiadania potomstwa oraz ściśle związane ze zjawiskiem przemocy ekonomicznej, obowiązki w sferze alimentacji. Z dniem 30 listopada 2020 roku do kodeksu postępowania cywilnego dodano dział odnoszący się do spraw o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Zgodnie z art. 5602 kodeksu postępowania cywilnego (Dz.U. z 2021 r. poz. 1805) przepisy działu Ia stosuje się w sytuacjach, o których mowa w art. 11a ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 i 956). Zatem jeżeli członek rodziny jako osoba wspólnie zajmująca mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania. Taki nakaz sądowy może być zastosowany do członka rodziny, zdefiniowanego w art. 2 pkt 1. jako osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 paragraf 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128), a także do innej osoby wspólnie zamieszkującej lub gospodarującej.

Kryminalizację określonych typów czynów zabronionych mających związek z występowaniem przemocy domowej zawiera art. 207 kodeksu karnego. Pod pojęciem „znęcanie się” zgodnie z wyrokiem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, w sprawie prowadzonej pod sygnaturą akt II AKa 388/11 kryje się „działanie albo zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dotkliwych cierpień moralnych, powtarzającym się albo jednorazowym, lecz intensywnym i rozciągniętym w czasie”. Należy ono do przestępstw ściganych z urzędu, co oznacza, że organy ścigania zobowiązane są do wszczęcia postępowania wówczas, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie ziszczenia się znamion przestępstwa. W kryzysie spowodowanym walką z patogenem odnotowanie takiego bezprawnego działania oraz wszczęcie postępowania było niemal niemożliwe, co może uzasadniać optymistyczne liczby odnotowane w statystykach prowadzonych przez policję.

Oczekując na wejście w życie ustawę z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, można uznać za odpowiedź ustawodawcy na wzrost występowania w społeczeństwie czynów kryminalizowanych na gruncie między innymi art. 207 k.k. Nowelizacja, zaostrażając represje karne, zakłada, iż stanowią one będą działanie prewencyjne, niwelujące lub zmniejszające liczbę odnotowanych przypadków przemocy domowej. Minister Sprawiedliwości w uzasadnieniu do projektu podkreśla, że wzmacnia ona ochronę prawnokarną przed najcięższymi kategoriami przestępstw poprzez zaostrożenie odpowiedzialności karnej zwłaszcza wobec sprawców przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej. W kwestii przestępstwa stypizowanego w art. 207 kodeksu karnego, a więc znęcania się, ustawodawca ustanawia następujące jego brzmienie: „w art. 207 w § 3 wyrazy »od lat 2 do 12« zastępuje się wyrazami »od lat 2 do 15«”. Podniesienie górnej granicy kary aż o 3 lata ma podkreślić konieczność ochrony dobra, jakim jest rodzina i opieka, bowiem „przestępstwo znęcania się z art. 207 § 1 k.k. należy do najczęstszych kwalifikacji prawnych powoływanych w akcie oskarżenia spośród przestępstw rozdziału XXVI Kodeksu Karnego” (Żaczekiewicz-Zborska 2023). Dodatkowym katalizatorem tego zjawiska była ponadto pandemia COVID-19, uzasadniająca konieczność wprowadzenia nowelizacji kodeksu karnego.

6. Podsumowanie

Jak wykazano w niniejszym artykule, problem przemocy domowej jest zjawiskiem wciąż powszechnym, ujawniającym się na wiele sposobów. Obecnie wyszczególniono kilka nowych rodzajów agresji, które dotychczasowemu nazewnictwu nie były znane. Dzięki temu społeczeństwo może skuteczniej reagować na bezprawne działania agresora. Pozytywną prognozą jest więc wzrost świadomości społeczeństwa w kwestii nadużyć związanych z nieakceptowanymi w strukturze społecznej zachowaniami. Wciąż jednak, pomimo większego dostępu do sformalizowanych procedur mających zapobiec przemocy domowej, osoby jej doświadczające obawiają się wszczęcia postępowania przeciwko agresorowi. Indukowane jest to wieloma przyczynami, *inter alia* silnym związkiem emocjonalnym z oprawcą, obawą o drastyczne zmiany w życiu ofiary, bądź też złudnym przekonaniem o metamorfozie partnera stosującego przemoc w rodzinie. Tiziano Terzani w swoim

reportażu zatytułowanym *Listy przeciwko wojnie* wspomina, iż „Przemoc (...) niszczy nie tylko swoje ofiary, ale także tych, których się jej dopuszczają” (Terzani 2012). Zachowania agresywne kolidują z modelową wizją rodziny, która funkcjonuje w wysoko zindustrializowanym środowisku, przeciwstawiając się łamaniu norm prawnych każdego rodzaju, a szczególnie dotyczącym praw człowieka, obecnych w prawie międzynarodowym, a więc prawom i wolnościom przysługującym każdemu, przy jednoczesnym gloryfikowaniu ludzkiej godności. Warto podkreślić, iż destrukcji ulega nie tylko ofiara anormalnego sposobu bycia, ale pewnemu regresowi ulega także oprawca, który wówczas traci swoją ludzką/etyczną naturę.

Problem przemocy domowej został nagłośniony w czasie ostatnich kilku lat, co spowodowane było pandemią nowego, nieznanego wcześniej medycynie wirusa SARS-CoV-2. Polityka przywódców państw na całym świecie zmierzała do jednego rozwiązania problemu lawinowych zakażeń – ograniczeń praw i wolności obywateli, co miało na celu redukcję kontaktów międzyludzkich. Wprowadzane obostrzenia nie przynosiły zakładanego rezultatu, co potwierdzają statystyki, bowiem „nakazy pozostania w domu okazały się mieć mały efekt (poniżej 17%)” (Związek Przedsiębiorców i Pracodawców 2021). Z pewnością jednak odcisnęły swe piętno na kondycji psychicznej domowników oraz innych bliskich osób, podkreślając tym samym dotychczasowe patologie zachowań. Pandemia przemocy domowej, linearnie z epidemią COVID-19, doprowadziły do druzgocących zmian zdrowotnych w społeczeństwie. Stres związany z nowymi realiami pracy „40% Polaków doświadczyło pracy zdalnej w okresie pandemii COVID-19” (Białas 2022), jak również wyłączość kontaktów wewnątrzrodzinnych uznać należy za główne czynniki odpowiadające za drastyczne statystyki. Badanie „Życie w dobie pandemii”, przeprowadzone przez Instytut Psychologii Uniwersytetu Łódzkiego wskazuje, że „u 53% badanych występuje wysoki lub bardzo wysoki poziom odczuwanego stresu powodujący pogorszenie stanu zdrowia” (Białas 2022). Cierpieniem obarczone były także ofiary przemocy domowej, którymi, zgodnie z przedstawionymi statystykami, w przeważającej mierze były kobiety. Polityka państwa nie pozostała obojętna wobec niniejszych zmian w funkcjonowaniu rodziny. Za przykład posłużyć może Ustawa antyprzemocowa 2.0., czyli tzw. Lex Romanowski, której pierwotnym celem jest wzmocnienie systemu ochrony wobec osób dotkniętych przemocą domową, przez posłużenie się instytucją natychmiastowej izolacji sprawców przemocy. Odpowiedzią na niepokojące

zjawiska wewnątrzrodzinne jest również nowelizacja art. 207 k.k., podnosząca górną granicę sankcji aż o 3 lata. Jednakże niska świadomość społeczna dotycząca tematu przemocy domowej powinna skłaniać władze do możliwie najszybszego przeprowadzenia zmian zarówno w zakresie stanowienia oraz egzekwowania norm prawnych, jak również polityce społecznej i edukacji. Wspomnieć należy również o wzroście wysokości budżetu wydatkowanego przez państwo na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, który w 2015 roku wyniósł 16 mln, a w 2022 r. – ponad 25 mln zł. Tymczasem problem przemocy domowej wydaje się zjawiskiem wciąż aktualnym, niezależnie od sytuacji, w jakiej znajduje się społeczeństwo, bowiem „przemoc jest czymś tyleż nieuchronnym, co niedającym się usprawiedliwić” (Judt, 2013).

BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r., NR 78 poz. 483). Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43 poz. 296).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r. poz. 218 i 956).

Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 2600).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 10 lutego 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie chorób zakaźnych powodujących powstanie obowiązku hospitalizacji, izolacji lub izolacji w warunkach domowych oraz obowiązku kwarantanny lub nadzoru epidemiologicznego (Dz.U. z 2022 r., poz. 354).

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, Sztambuł, 2011.05.11 (Dz.U. z 2015 r. poz. 961).

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Druk nr 2024.

Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Sejm IV kadencji, Druk nr 3639.

Orzecznictwo

Orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 stycznia 1993 r., Sygn. akt U 10/92.

Literatura

- Judt T., 2013, *Brzemie odpowiedzialności. Blum, Camus, Aron i francuski wiek dwudziesty*, tłum. M. Filipczuk, Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Pajdała I., 2020, *Za zamkniętymi drzwiami*, „Gazeta Policyjna”, nr 182, <https://gazeta.policja.pl/997/archiwum-1/2020/numer-182-maj-2020/188558,Za-zamknietymi-drzwiami.html> (dostęp: 18.04.2023).
- Rosa H., Habrajska D., 2020, *Przyspieszenie społeczne. Etyczne i polityczne konsekwencje desynchronizacji społeczeństwa wysokich prędkości*, tłum. D. Chabrajska, „Ethos. Kwartalnik Instytutu Jana Pawła II KUL”, 25(3 (99).
- Spurek S., 2019, *Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Komentarz*, wyd. IV, WKP, art. 11(a).
- Tiziano T., 2012, *Listy przeciwko wojnie*, przeł. J. Wachowiak-Finlaison, Warszawa: Wydawnictwo W.A.B.
- Zapolska G., 1907, *Moralność Pani Dulskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Orgelbrandów.
- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, 2021, *Podsumowanie lockdownu*.

Źródła internetowe

- Białas T., 2022, *Jaka jest nasza kondycja po pandemii Covid-19 i jak można ją poprawić?*, <https://www.gov.pl/web/wsse-warszawa/zdrowie-psychiczne> (dostęp: 20.04.2023).
- Centrum Praw Kobiet, 2020, *Podczas pandemii rośnie przemoc domowa*, <https://publicystyka.ngo.pl/podczas-pandemii-rosnie-przemoc-domowa> (dostęp: 18.04.2023).
- Parlament Europejski, *Nowy sondaż Eurobarometr: pandemia COVID-19 poważnie dotknęła kobiety*, <https://www.europarl.europa.eu/news/pl/press-room/20220223IPR23904/nowy-sondaz-eurobarometr-pandemia-covid-19-powaznie-dotknela-kobiety> (dostęp: 18.04.2023).
- Policja, <https://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/201373,Przemoc-w-rodzinie-dane-od-2012-roku.html#search> (dostęp: 20.04.2023).
- Starzewski Ł., 2020, *Analiza RPO dla premiera o tworzeniu prawa w stanie epidemii: rozporządzenia zamiast ustaw naruszają prawa obywateli*, <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/raport-rpo-dla-premiera-nt-prawa-w-stanie-epidemii>, (dostęp: 18.04.2023).
- Szołucha S., Pawłowska D., 2021, *Pandemia domowej przemocy. Za dużo czasu pod jednym dachem*, <https://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,27881173,pandemia-domowej-przemocy-za-duzo-czasu-pod-jednym-dachem.html> (dostęp: 20.04.2023).
- Żaczekiewicz-Zborska K., 2023, *Wzajemne znęcanie się nie podlega karze, ale karcenie fizyczne jest przestępstwem*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/wzajemne-znecanie-sie-mal-zonkow-czy-podlega-karze,519079.html> (dostęp: 29.04.2023).